

Ἐρευνῶντες τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Λειτουργικὴν Παράδοσιν

5

Α΄. Ἡ κλίσις τῶν γονάτων (γονυκλισία) κατὰ τὸν καθαγιασμὸν τῶν Τιμίων Δώρων.

Β΄. Ἡ Ἀπόλυσις καὶ τὸ Κοντάκιον εἰς τὴν Ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου.

Παράρτημα

Κανόνες Δεοντολογίας, διὰ τὴν Δημοσίαν Χρῆσιν τοῦ Διαδικτύου ὑπὸ τῶν Κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γνησίων Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν Ἑλλάδος.

Θέματα Ἱερατικῶν Συνάξεων
Ἱεράς Μητροπόλεως Ὠρωποῦ καὶ Φυλῆς
Σύναξις Ε΄: 19ῆ Ὀκτωβρίου 2022 ἐκ. ἡμ.

Περιεχόμενα

Α'. Ἡ Ἡ κλίσις τῶν γονάτων (γονυκλισία) κατὰ τὸν καθαγιασμὸν τῶν Τιμίων Δώρων

1. Ἰ. Μ. Φουντούλη, Ἀπαντήσεις εἰς Λειτουργικὰς Ἀπορίας, ἀριθμ. 547 καὶ 548, τ. Ε', σελ. 168-180, Ἀθήναι 2003 **1**
2. Πρωτοπρεσβ. Ἀθαν. Δ. Κατzigkã, Τελετουργικὸ Ἐγχειρίδιον Λειτουργικῆς Εὐταξίας, § 53, σελ. 118-123, Α' ἔκδ., Θεσ. 2009... **12**
3. Ἱερατικόν, ἔκδ. Α.Δ.Ε.Ε., § 8, σελ. 345, ἔκδ. ΣΤ', Ἀθήναι 2007 **16**

Β'. Ἡ Ἀπόλυσις καὶ τὸ Κοντάκιον εἰς τὴν Ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου

- 1α. Ἰ. Μ. Φουντούλη, Ἀπαντήσεις εἰς Λειτουργικὰς Ἀπορίας, ἀριθμ. 124, τ. Β', σελ. 49-53, ἔκδ. Β', Θεσσαλονίκη 1975 **18**
- 1β. Πρωτοπρεσβ. Κων. Παπαγιάννη, Σύστημα Τυπικοῦ..., Μὴν Μάρτιος, § στ', σελ. 394, ἔκδ. Α.Δ.Ε.Ε., ἔκδ. Α', Ἀθήνα 2006 **23**
- 1γ. Πρωτοπρεσβ. Ἀθαν. Δ. Κατzigkã, Ἱεροτελεστικὸν Α', σελ. 246, Θεσσαλονίκη 2009 **23**
- 1δ. Ἱερατικόν, ἔκδ. Α.Δ.Ε.Ε., σελ. 33, ἔκδ. Θ', Ἀθήναι 2017 **24**
- 1ε. Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, σελ. 123, ἔκδ. Παπαδημητρίου, ἐν Ἀθήναις 2014 **25**
- 2α. Πρωτοπρεσβ. Κων. Παπαγιάννη, Σύστημα Τυπικοῦ..., Μὴν Μάρτιος, § ζ', σελ. 389-391, ἔκδ. Α.Δ.Ε.Ε., ἔκδ. Α', Ἀθήνα 2006 **26**
- 2β. Ἱερατικόν, ἔκδ. Α.Δ.Ε.Ε., σελ. 346-347, ἔκδ. Θ', Ἀθήναι 2017 **27**

Παράρτημα

- Κανόνες Δεοντολογίας διὰ τὴν Δημοσίαν Χρῆσιν τοῦ Διαδικτύου ὑπὸ τῶν Κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γνησίων Ὁρθόδοξων Χριστιανῶν **28****

Διανέμεται Δωρεὰν γιὰ τὸ Ποιμαντικὸ Ἔργο τῶν Ἐνοριῶν

Ἔκδοσις α' - Ὀκτώβριος 2022

- © Ἱερά Μητρόπολις Ὁρωποῦ καὶ Φυλῆς τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γνησίων Ὁρθόδοξων Χριστιανῶν Ἑλλάδος.
- Διεύθυνσις: Θρασυβούλου 88 (Δημοτικὴ Ἐνότης Φυλῆς), Τ.Κ. 133 51, Τ.Θ. 108, ΦΥΛΗ - ΕΛΛΑΣ.
 - Ἀριθμ. Τηλεφ.: 210 2487388. ● Τηλεαντίγραφα (Telefax): 210 2487389.
 - Ἰστότοπος εἰς τὸ Διαδίκτυον: www.imoph.org
 - E-mail: mitropolis-orfyl@imoph.org

Α'. Ἡ κλίσις τῶν γονάτων (γονυκλισία) κατὰ τὸν καθαγιασμὸν τῶν Τιμίων Δώρων

ΙΩΑΝΝΟΥ Μ. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ

Α1

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΙΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑΣ ΑΠΟΡΙΑΣ

Ε'
(501-600)

547

Ἐπιτρέπεται ἡ κλίση τῶν γονάτων κατὰ τὸν καθαγιασμὸ τῶν τιμίων δώρων, ὅταν ἡ θεία λειτουργία τελεῖται κατὰ τὴν Κυριακὴ ἢ κατὰ τὴν περίοδο τῆς Πεντηκοστῆς;

548

168 180

Ἐπιβάλλεται ἡ γονυκλισία κατὰ τὸν καθαγιασμὸ τῶν τιμίων δώρων γιὰ λόγους εὐλαβείας;

• **Τό θέμα τῆς γονυκλισίας κατὰ τὸν καθαγιασμὸ τῶν τιμίων δώρων ἔχει τεθεῖ ἀπὸ πολλοὺς σέ διάφορες παλαιότερες καὶ νεώτερες ἀπορίες, πού ἔχουν ὑποβληθεῖ, σέ ποικίλες μάλιστα παραλλαγές, πού συνοψίζονται στίς δυὸ ἀνωτέρω ἐρωτήσεις. Ἄν δηλαδή εἰδικῶς κατὰ τίς Κυριακὲς καὶ κατὰ τὴν μετὰ τό Πάσχα ἀναστάσιμο περίοδο τοῦ Πεντηκοσταρίου ἰσχύει ἡ σχετική ἀπαγόρευση τῆς γονυκλισίας, πού διαγορεύεται ἀπὸ τοὺς ἱερούς κανόνες, ἢ κατ' ἐξαίρεση ἐπιτρέπεται κατὰ τὸν καθαγιασμὸ τῶν τιμίων δώρων. Γιὰ τίς ἄλλες ἡμέρες τοῦ ἔτους θεωρεῖται μᾶλλον ἐπιβαλλομένη, ὅπως στήν δευτέρα ἐρώτηση διατυπώνεται. Τό θέμα αὐτό εἶχε ἀνακύψει πρὶν ἀπὸ πενήντα σχεδόν χρόνια καὶ γράφηκαν ἀπὸ διαφόρους πολλὰ, ἐπώνυμος ἢ καὶ ἀνωνύμως. Διατυπώθηκαν καὶ ὑποστηρίχθηκαν μέ ἀρκετὴ ὀξύτητα, ὅπως συνηθίζεται στὸν τόπο μας, οἱ πῖο ἀντίθετες ἀπόψεις ἀπὸ σημαντικὲς θεολογικὲς προσωπικότητες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅπως τὸν μακαριστὸ διδάσκαλό μας καθηγητὴ**

Παναγιώτη Τρεμπέλα, τόν Χρῆστο Ἐνισλείδη, τόν ἀρχιμανδρί-
τη Σωφρόνιο Παπακυριακοῦ, τόν ἱερέα Ἰωάννη Ἀδαμόπουλο
καί ἄλλους. Ἀπό καιροῦ εἰς καιρό μέχρι σήμερα ἀνακινεῖται τό
θέμα αὐτό καί λέγονται καί γράφονται παρόμοια μέ ὅσα γρά-
φηκαν τότε, στήν πράξη δέ ἐπικρατεῖ μάλλον σύγχυση ἢ τουλά-
χιστον διπλή πρακτική. Κατά τήν ἴδια σύναξη ἄλλοι γονατίζουν
κατά τόν καθαγιασμό καί ἄλλοι ὄχι. Τό ἴδιο καί οἱ ἱερεῖς καί
χειρότερα, ἄλλοι γονατίζουν πρό καί μετά τόν καθαγιασμό,
ἄλλοι μόνο πρό ἢ μόνο μετά. Σέ συλλειτουργο δέ δέν εἶναι σπά-
νιο τό φαινόμενο νά ἰδεῖ κανεῖς καί τίς δύο ἢ τίς τρεῖς ἀνωτέρω
παραλλαγές νά ὑφίστανται παραλλήλως. Μέχρι σήμερα, παρά
τίς ἐπανελημμένες, ὅπως γράψαμε, ἐρωτήσεις ἀποφύγαμε νά
ἀσχοληθοῦμε μέ τό ἐπίμαχο θέμα, κυρίως γιά νά μή δοθεῖ
ἀφορμή γιά ἀντιδικίες, πού δέν οἰκοδομοῦν, ἀλλά γίνονται
ἀφορμή νά ψύχεται ἡ ἀγάπη, πού εἶναι, κατά τό ἀποστολικό, «ὁ
σύνδεσμος τῆς τελειότητος» (Κολοσ. γ' 14), ὁ συνεκτικός
δεσμός τῶν μελῶν τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας. Μέ τήν ἐλπίδα ὅτι δέν
θά συμβεῖ αὐτό, θά προσπαθήσουμε νά θέσουμε τό ζήτημα ὅσο
γίνεται ἀντικειμενικά, κατά τό λεγόμενο, «χωρίς φόβο καί
χωρίς πάθος».

• Νομίζω πώς θά βοηθοῦσε πολύ στήν τοποθέτησή μας στό
θέμα αὐτό ἄν κάναμε μιά σύντομη ἀναδρομή στή σχετικά πρό-
σφατη ἱστορία τοῦ ζητήματος αὐτοῦ, ὅσο ἀκόμα ἐπιζοῦν
ἄνθρωποι πού γνώρισαν τήν πρακτική τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας
ζωῆς πρῖν ἀκόμα ἀνακύψει τό πρόβλημα αὐτό. Εἶναι, νομίζω,
γνωστό πώς στίς ἐκκλησίες μας δέν γονατίζουν οἱ χριστιανοί,
παρά μόνο κατά τήν γονυκλισία τῆς Πεντηκοστῆς κατά τήν
ἀνάγνωση τῶν εὐχῶν τοῦ ἑσπερινοῦ. Καί αὐτός ὁ ὅρος «ἐσπε-
ρινός τῆς γονυκλισίας» ἢ ὁ λαϊκός ὅρος γιά τή δήλωση τῆς
Κυριακῆς τῆς Πεντηκοστῆς «Κυριακή τῆς Γονατιστῆς», φανε-
ρώνουν τό ἔκτακτο τῆς πράξεως. Ἔκαναν μετάνοιες κατά τήν
τεσσαρακοστή, προσέπιπταν κατά τήν εἴσοδο τῶν Προηγια-
σμένων, κατά τήν παμπαλαία πράξη, μερικοί δέ εὐλαβεῖς, ἰδίως
γυναῖκες καί παιδιά, γονατίζουν κάτω ἀπό τό Εὐαγγέλιο κατά
τήν ἀνάγνωσή του ἢ κατά τήν μεγάλη εἴσοδο. Πρόκειται γιά
παλαιά συνήθεια, πού μαρτυρεῖται καί ἀπό τούς ὑπομνηματι-
στές τῆς θείας λειτουργίας πατέρες, πού ἄλλοι τήν κατέκριναν,

γιατί τήν θεωροῦσαν ὡς παρεξήγησι ἀπό τήν εἴσοδο τῶν Προηγιασμένων, καί ἄλλοι τήν ἀνεχόταν ὡς ἐκδήλωσι εὐλαβείας τῶν ἀπλουστέρων πιστῶν. Γιά τήν γονυκλισία κατά τόν καθαγιασμό τῶν τιμίων δώρων δέν μπορεῖ νά γίνει λόγος, γιατί τέτοια συνήθεια δέν ὑπῆρχε. Οἱ πιστοί «κλίνονταν» βαθέως, ὅπως καί οἱ ἱερεῖς. Δέν γονατίζουν ὅμως. Τό ἴδιο γίνεται μέχρι σήμερα καί στό Ἅγιον Ὅρος, πού μέ πιστότητα καί ἀκρίβεια συντηροῦνται οἱ ἀρχαῖες λειτουργικές παραδόσεις. Οὔτε οἱ λειτουργοί κλίνουν γόνυ κατά τόν καθαγιασμό, ἄν καί κατά τήν τυπική διάταξη βαθύτατα «κλινόμενοι ἐπεύχονται», οὔτε οἱ μοναχοί, πού καί αὐτοί κατερχόμενοι ἀπό τά στασίδια τους καί ἀποκαλυπτόμενοι σκύβουν βαθειά, χωρίς νά γονατίζουν. Ἀσφαλῶς δέ οἱ μοναχοί καί γνωρίζουν τήν τάξη καί τήν παράδοση, καί εἶναι ὅπωςδήποτε εὐλαβέστεροι ἀπό ὅλους ἐμας.

• Εἶπαμε ὅτι οἱ ἱερεῖς καί ὁ λαός δέν γονατίζουν κατά τόν καθαγιασμό στίς ἐνορίες. Δέν θέλουμε νά ἐξιδανικεύσουμε παλαιές καταστάσεις, ἀλλά ὀφείλουμε νά εἴμαστε ἀντικειμενικοί. Συνέχιζαν τήν παλαιά παράδοση τῆς ὀρθίας στάσεως, ἔστω καί ἄν δέν εἶχαν ὅλοι ἐπίγνωσι τῆς ἱερότητας τῆς στιγμῆς ἢ ἄν ἔφευγαν, ἰδίως οἱ ἄνδρες, μετά τήν ἀνάγνωσι τοῦ Εὐαγγελίου· ἢ ἄν δέν ἔπαυαν, ἰδίως οἱ γυναῖκες, νά συνομιλοῦν. Ἐχω μάλιστα ἀκούσει παλαιούς ἀπλοϊκοῦς πιστούς, πού τότε συζοῦσαν μέ μουσουλμάνους καί μέ ρωμαιοκαθολικούς καί γνώριζαν τίς λατρευτικές τους συνήθειες, νά ἀντιδιαστέλλουν τή δουλική γονυκλινῆ προσευχή τῶν πρώτων πρὸς τήν ἀνδροπρεπῆ στάσι τῶν χριστιανῶν καί νά κάνουν ἓνα λογοπαίγνιο μέ τούς ὄρους «Ὁρθόδοξος» καί «Καθολικός»: Ὁρθόδοξος εἶναι αὐτός πού προσεύχεται στήν ἐκκλησία «ὀρθός» καί «καθολικός» αὐτός πού προσεύχεται «καθιστός». Ἴσως καί εἶναι ἀσήμαντα καί ὅπωςδήποτε ἀφελῆ αὐτά, ἀλλά δείχνουν πῶς ἀντιλαμβάνονταν τήν στάσι τῆς προσευχῆς ὡς ἔκφρασι πίστεως καί δόγματος καί πῶς ἡ ὀρθία στάσι γι' αὐτούς ἦταν ἡ παραδεδομένη στάσι λατρείας στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Δέν ἦταν δέ μόνο ὁ ἀπλός λαός πού ἔκανε αὐτές τίς συγκρίσεις. Μακαριστός ἀπό πολλῶν ἐτῶν, γέρων τότε ἀρχιερεὺς, εὐλαβέστατος καί παραδοσιακότατος, παρενέβαινε μέ αὐστηρὸ ὕφος ἐπιπλήττοντας αὐτούς πού γονατίζουν, γιατί μέ τόν τρόπο αὐτό

μετέτρεπαν τὴν ὀρθόδοξη ἐκκλησία σὲ «τζαμί» ἢ «φραγκοκκλησία». Ἄγια ἀπλότητα.

• **Ό**ταν, κυρίως κατὰ τὶς πρῶτες δεκαετίες τοῦ αἰῶνα μας, ἄρχισε μιά προσπάθεια συστηματικότερας κατηγήσεως τοῦ λαοῦ μας μέ κηρύγματα, κατηχητικά σχολεῖα, βιβλία καί θρησκευτικά ἔντυπα, ἐκτός τῶν ἄλλων ἰδιαίτερα ἐπαινετῶν τομέων πού ἀφοροῦσαν στή θεία λατρεία (συχνότερος ἐκκλησιασμός, προσέλευση στήν ἱερά ἐξομολόγηση καί στή θεία κοινωνία, παραμονή στό ναό καθ' ὅλη τή διάρκεια τῆς ἀκολουθίας, περιορισμός τῶν μετακινήσεων καί τῶν συνομιλιῶν καί τά παρόμοια), τονίσθηκε καί ἡ σπουδαιότητα τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν τιμίων δώρων, τῆς καθόδου τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν ἐπίκληση καί τῆς μεταβολῆς τοῦ ἄρτου καί τοῦ οἴνου σέ σῶμα καί αἷμα Χριστοῦ. **Έ**νας δέ τρόπος ἐξάρσεως τοῦ σημείου αὐτοῦ τῆς θείας λειτουργίας, ἐπαγωγός καί εὐκόλα καταληπτός ἀπό τόν λαό ἦταν ἡ γονυκλισία. **Οἱ** κατηχημένοι χριστιανοί, πού ἐρχόταν κυρίως ἀπό τὶς μεγάλες πόλεις, γονάτιζαν κατὰ τό «Τά σά ἐκ τῶν σῶν...». **Καί** οἱ ἀπλοϊκοί πιστοί τῶν χωριῶν, ὅταν ρωτοῦσαν τόν λόγο, λάβαιναν συνήθως τὴν ἀπάντηση ὅτι «ἀνοίγουν οἱ οὐρανοί» ἢ ὅτι «κατεβαίνει τό ἅγιο Πνεῦμα». **Γ**ονάτιζαν δέ καί οἱ θεολόγοι ἱεροκέρυκες καί κληρικοί καί, σέ λίγο, καί οἱ νέοι ἱερεῖς τῶν χωριῶν κατὰ μίμηση τῶν ἄλλων ἢ ἐπειδὴ ἔτσι εἶχαν διδαχθεῖ στίς Ἐκκλησιαστικές Σχολές.

• **Η** γονυκλινῆς αὐτῆ στάση κατὰ τόν καθαγιασμό δέν ἦταν εὐλαβῆς ἐπιπόνηση πού γεννήθηκε στόν τόπο μας, οὔτε ὀφείλεται σέ ἄμεση ἐπίδραση τῆς πράξεως τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. **Εἶ**χε ἤδη ἀπό πολλοῦ εἰσαχθεῖ στή Ρωσική Ἐκκλησία, ὄχι μόνο κατὰ τόν καθαγιασμό, ἀλλά καί σέ ἄλλα κείρια σημεῖα τῆς θείας λειτουργίας. **Φαί**νεται δέ ὅτι σ' αὐτό ἔπαιξε καθοριστικό ρόλο ἡ ἐπίδραση τῆς πράξεως τῶν ἀνακτόρων, πού στό νέο Ἑλληνικό κράτος ἐπηρεάσθηκε ἀπό τὴν εὐλαβεστάτη ρωσίδα βασίλισσα Ὀλγα. **Ό**τι αὐτό δέν εἶναι ἀπλή ὑπόθεση τῆς στιγμῆς, μπορεῖ νά διαπιστωθεῖ ἀπό μιά χαρακτηριστική ὑποσημείωση πού προσθέτει ὁ καθηγητής *Παναγιώτης Τρεμπέλας* στό τέλος τοῦ βιβλίου του «Ἡ γονυκλισία ἐν ταῖς Κυριακαῖς», ἐν Ἀθήναις 1948, σελίδα 30-31, ὅπου ἡ σχετικὴ πράξη τοῦ παρεκκλησίου τῶν ἀνακτόρων ἀνάγεται στήν βασι-

λισσα ἐκείνη καί δι' αὐτῆς στήν ρωσική παράδοση καί προβάλ-
λεται πρὸς δικαίωση τῆς γονυκλισίας καί πρὸς μίμηση.

• **Ἀπό** ἐκεῖ μποροῦμε νά βροῦμε τὸν μίτο γιὰ τὴν παρακολού-
θηση τῆς πορείας τῶν ἐπιδράσεων. **Κατὰ** τὴν ἐποχὴ τοῦ Μεγά-
λου Πέτρου, χάρι στίς προσπάθειες τοῦ πολυπράγμονος αὐτοῦ
ἡγεμόνος νά ἐξευρωπαϊῶσει τὴ ρωσική παράδοση, εἰσχώρησαν
στή ρωσική ὀρθόδοξη λατρεία περιφερειακὰ ρωμαιοκαθολικά
στοιχεῖα, ὅπως ἡ πολυφωνία, ἡ εὐρωπαϊζουσα τεχνοτροπία
στίς εἰκόνες, πιθανότατα δέ καί ἡ γονυκλισία. **Ἄλλ'** οὔτε καί
στήν ἀρχέγονη παράδοση τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρχε
αὐτή. **Ἔχουμε** μαρτυρίες ὅτι ἐπεβλήθη ἀπὸ τοὺς πάπες Ὀνώ-
ριο Γ' καί Γρηγόριο Ι' τὸν Ι' αἰῶνα, σέ ἐποχὴ γενικῆς ἀμαθεί-
ας, σάν ἓνας πρακτικὸς σαφῆς καί κατανοητὸς τρόπος ἐξάρσε-
ως τῆς στιγμῆς τῆς μετουσίωσης, τῆς κοινωνίας, ἀκόμη καί τῆς
φράσεως «τόν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καί διὰ τὴν ἡμετέραν
σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καί σαρκωθέντα ἐκ
Πνεύματος ἀγίου καί Μαρίας τῆς παρθένου καί ἐνανθρωπή-
σαντα» τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως.

• **Τὰ** ἀνωτέρω δέν γράφονται ἀπὸ μισαλλοδοξία καί δέν
ὑπαγορεύονται ἀπὸ φυλετικὸ ἢ θρησκευτικὸ φανατισμὸ. **Ἄπλά**
πιστεύω πῶς εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἱστορία τῆς πράξεως αὐτῆς. **Ἀμοι-
βαῖες** ἐπιδράσεις στή θεία λατρεία ὑπάρχουν πάμπολλες. **Τό**
αἷτημα δέν εἶναι νά μὴν ὑπάρχουν, ἀλλά νά μὴν ἀλλοιώνουν τὴν
ὀρθή τάξη. **Μετά** τὴν ἱστορικὴ αὐτὴ ἀναδρομὴ ἐρχόμαστε στήν
ἀπ' εὐθείας ἀπάντηση στὰ ἀνωτέρω δύο ἐρωτήματα.

1. **Γιὰ** τὸ πρῶτο σκέλος τῆς διπλῆς ἐρωτήσεως ἡ ἀπάντηση
εἶναι, ὅπως νομίζω, σαφῆς καί οἱ δυνατότητες ἀντιρρήσεων
μᾶλλον ἀδύνατες. **Ἴσως** καί θά μποροῦσε νά διερωτηθεῖ
κανεὶς, πῶς εἶναι νοητὸ νά ὑπάρχει ἀντίθετη τοποθέτηση σέ
θέμα γιὰ τὸ ὁποῖο ὑπάρχουν τόσο αὐθεντικὲς καί ὁμόφωνες
συνοδικικὲς καί πατερικὲς ἀποφάνσεις. **Δέν** θά ἐπιχειρήσουμε
νά καταρτίσουμε μιά πατερικὴ ἀνθολογία, γιατί ὁ λόγος θά
πήγαινε σέ πολὺ μᾶκρος. **Μόνον** ἡ ὑπαρξὴ δύο κανόνων Οἰκου-
μενικῶν Συνόδων, τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ (325) καί τῆς Πενθέκτης ἐν
Τρούλλῳ (691), θά ἦταν ἱκανοὶ νά θέσουν τέρμα σέ κάθε ἀντι-
λογία. Αὐτοὺς καί μόνον παραθέτουμε:

α'. **Ὁ** 20ός τῆς ἐν Νικαίᾳ: «Ἐπειδὴ τινὲς εἰσιν ἐν τῇ
Κυριακῇ γόνυ κλίνοντες καί ἐν ταῖς τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέραις,

ὑπὲρ τοῦ πάντα ἐν πάσῃ παροικία φυλάττεσθαι, ἐστῶτας ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ τὰς εὐχὰς ἀποδιδόναι τῷ Θεῷ».

β'. ‘Ο 90ός τῆς ἐν Τρούλλῳ: «Ταῖς Κυριακαῖς μὴ γόνου κλίνειν ἐκ τῶν θεοφόρων ἡμῶν Πατέρων κανονικῶς παρελάβομεν, τὴν τοῦ Χριστοῦ τιμῶντες ἀνάστασιν· ὡς ἂν οὖν μὴ ἀγνοῶμεν τό σαφές τῆς τούτου παρατηρήσεως, δηλον τοῖς πιστοῖς καθιστῶμεν, ὥστε μετὰ τὴν ἐν τῷ Σαββάτῳ ἔσπερινὴν τῶν ἱερωμένων πρὸς τό θυσιαστήριον εἴσοδον, κατὰ τό κρατοῦν ἔθος, μηδένα γόνου κλίνειν μέχρι τῆς ἐφεξῆς κατὰ τὴν Κυριακὴν ἐσπέρας, καθ’ ἣν μετὰ τὴν ἐν τῷ λυχνικῷ εἴσοδον αὐθις τὰ γόνατα κάμπτοντες, οὕτω τὰς εὐχὰς τῷ Κυρίῳ προσάγομεν. Τῆς γάρ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐγέρσεως πρόδρομον τὴν μετὰ τό Σάββατον νύκτα παραλαμβάνοντες, τῶν ὕμνων ἐντεῦθεν πνευματικῶς ἀπαρχόμεθα, εἰς φῶς ἐκ σκοτῶν τὴν ἑορτὴν καταλήγοντες, ὡς ἐν ὀλοκλήρῳ ἐντεῦθεν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ πανηγυρίζειν ἡμᾶς τὴν Ἀνάστασιν».

• **‘Ο ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης** στό Πηδάλιό του δίδει ἕνα θαυμάσιο καὶ ἀκριβέστατο σχολιασμό καὶ στοὺς δύο αὐτοὺς κανόνες, ἰδιαίτερα δέ στόν πρῶτο, καὶ στή «Συμφωνία» καὶ στήν ἐκτενεστάτη ὑποσημείωση, ὥστε ἴσως θά περιίπτειε κάθε περαιτέρω σχόλιο. **Ἀξίζει** τόν κόπο νά ἀναγνωστοῦν αὐτά μέ προσοχή, γιατί περιέχουν ἀναφορές στήν ὄλη σχετικὴ κανονικὴ καὶ πατερικὴ γραμματεία. **Ἀλλά** πέρα ἀπό ὅσα γράφει ὁ ὄσιος Νικόδημος θά πρέπει νά ὑπογραμμισθοῦν μερικὰ σημεῖα τῶν κανόνων αὐτῶν γιὰ τὴ λύση κάθε ἀμφιβολίας.

α'. ‘Ο κανὼν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς εἶναι ἐμφανές ὅτι γνωρίζει τὴν ὑπαρξὴ διαφόρου πράξεως κατὰ τόπους. Ἐπεμβαίνει ὅμως ρυθμιστικῶς ἐπιδιώκοντας τὴν ἐπικράτηση κοινῆς πράξεως μεταξὺ τῶν διαφόρων «παροικιῶν», σέ σημεῖο πού ἔκρινε ἐπιβεβλημένο καὶ ὀρθὸ βάσει τῆς ἀκριβοῦς παραδόσεως καὶ θεολογικῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας, χωρὶς ὅμως νά τό αἰτιολογεῖ. Ἡ τοποθέτηση ὅμως εἶναι ἀπόλυτα σαφῆς καὶ κατηγορηματικὴ. Ἡ ἁγία Σύνοδος τάσσειται ὑπὲρ τῆς ὀρθίας στάσεως κατὰ τὴν προσευχὴ τὴν ἡμέρα τῆς Κυριακῆς καὶ τὴν περίοδο τῆς Πεντηκοστῆς. Ἡ διάταξη δέν εἶναι χαλαρὴ, ἀλλ’ ἀντίθετα ὀλιγόλογος καὶ σαφειστάτη. Τό ὅτι δέν ἐπισημαίνει ἐκκλησιαστικὲς ποινές, σέ ἐποχὴ μάλιστα ἀνασυγκροτήσεως τῶν

ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἀμέσως μετὰ τὴν περίοδο τῶν μεγάλων διωγμῶν, δὲν εἶναι κάτι πού σημαίνει ἀνοχή ἢ συγκατάβαση καί πρὸς τὴν ἄλλη πρακτικὴ, τῆς κλίσεως δηλαδή τῶν γονάτων κατὰ τὴν Κυριακὴ καί τίς ἡμέρες τῆς Πεντηκοστῆς. Ἐξ ἄλλου καί οἱ ἄλλοι κανόνες τῆς ἴδιας Συνόδου εἶναι κατὰ τὸ ἴδιο περίπου τρόπο διατυπωμένοι. Καί μόνο ὅτι ἡ Α΄ Οἰκου-
μενικὴ Σύνοδος ἀσχολήθηκε μὲ τὸ θέμα αὐτὸ καί διατύπωσε τὸν ἀνωτέρω κανόνα, εἶναι ἐνδεικτικὸ ὅτι δὲν τὸ θεώρησε παρωνυχίδα.

• Ὅτι ὑπῆρχαν ἐξαιρέσεις, πιστοὶ δηλαδή πού ἔκλιναν τὰ γόνата κατὰ τίς συνάξεις τῶν Κυριακῶν καί τῆς περιόδου τῆς Πεντηκοστῆς, αὐτὸ ὄχι μόνο ὑπονοεῖται ἀπὸ τὸν κανόνα, ἀλλὰ μᾶς εἶναι γνωστὸ καί ἀπὸ τίς Ἀποστολικές Διαταγές καί ἀπὸ ἄλλες μαρτυρίες. Θά ἦταν ἐξ ἄλλου καί αὐτονόητο. Ἀκριβῶς δέ αὐτὸ προεκάλεσε καί σ' αὐτὸ συνίσταται ἡ παρέμβαση τῆς Συνόδου.

β΄. Ὁ 90ός κανὼν τῆς Πενθέκτης Συνόδου γνωρίζει καί ὑπονοεῖ τὸν κανόνα τῆς Α΄, ὅταν λέγει ὅτι «ἐκ τῶν θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν κανονικῶς παρελάβομεν». Συμπληρώνει δέ τὸν κανόνα αὐτόν, δικαιολογώντας θεολογικῶς τὴν προτίμηση τῆς ὀρθίας στάσεως κατὰ τὴν Κυριακὴ –δὲν ἀναφέρεται στὴν περίοδο τῆς Πεντηκοστῆς– καί ὀριοθετώντας χρονικῶς τὴν μὴ κλίση τῶν γονάτων ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ἔσπερινου τῆς Κυριακῆς. Προφανῶς ὑπῆρχε κάποια ἀμφισβήτηση ὡς πρὸς τὰ ὄρια αὐτά, γιατί αὐτὸς ἀναμφιβόλως εἶναι ὁ στόχος τοῦ κανόνος. Ἀναφέρεται βέβαια, ὅπως καί οἱ σχετικές πατερικὲς μαρτυρίες, σὲ μιά πρακτικὴ πού ἀργότερα στὴν Ἐκκλησία μας ἀτόνησε ἢ καί ἐξέλιπε, στὴ συχνότητα τῆς γονυκλινοῦς προσευχῆς καί κατ' ἰδίαν καί στίς συνάξεις τῆς Ἐκκλησίας. Ὅποτε ἡ ὀρθία στάση πρὸς δήλωση καί πανηγυρισμὸ τῆς Κυριακῆς, καί τῆς δικῆς μας ἀναστάσεως, ἦταν ἐμφανεστέρη καί ἐπιβεβλημένη κατὰ τίς ἀναστάσιμες ἡμέρες. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι μᾶς δίδεται τὸ δικαίωμα ἀντιστροφῆς τῶν πραγμάτων καί τῆς παραδόσεως. Ἀντὶ δηλαδή νά τονίσουμε τὴν θεολογικὴ ἔννοια τῶν δύο παραδοσιακῶν στάσεων προσευχῆς, τῆς γονυκλινοῦς πρὸς δήλωση ταπεινώσεως καί μετανοίας, καί τῆς ὀρθίας πρὸς δήλωση τῆς χαρᾶς, τῆς ἀναστάσε-

ως και τῆς ἐλευθερίας καὶ παρησίας ἐν Χριστῷ τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ, νὰ καλλιεργοῦμε καὶ νὰ ἐνθαρρύνουμε τὴν κλίση τῶν γονάτων, γιὰ λόγους εὐλαβείας, στὶς ἀναστάσιμες ἡμέρες, κατὰ τὶς ὁποῖες οἱ κανόνες καὶ οἱ πατέρες ὀρίζουν σαφῶς ὡς στάση προσευχῆς τὴν ὀρθία.

• **Ἡ** ἐπαναφορά τοῦ θέματος τῆς γονυκλισίας ἀπὸ τὴν Πενθέκτη Οἰκουμενικῆ Σύνοδο καὶ ἡ διατύπωση νέου κανόνος ἀσφαλῶς σημαίνει ὅτι ὑπῆρχαν ἐξαιρέσεις ἢ καταστρατηγήσεις τοῦ παλαιοῦ κανόνος. **Ἄλλ'** αὐτὸ δὲν μᾶς ἀμνηστεύει ἐν ὀνόματι τῶν ἐξαιρέσεων νὰ παραβλέπουμε τοὺς δύο ἤδη κανόνες Οἰκουμενικῶν Συνόδων, πού ρυθμίζουν τὸ θέμα αὐτό, καὶ τὴν σχετικὴ ὁμόφωνη διδασκαλία τῶν πατέρων. **Δέν** εἶναι νοητὸ στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, πού εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν παραδοσιακὴ Ἐκκλησία καὶ καυχᾶται γιὰ τὴν προσήλωσή της στοὺς παναρχαίους ἀποστολικούς καὶ πατερικούς θεσμούς, νὰ πράττει, καὶ τὸ χειρότερο νὰ διδάσκει, κάτι γιὰ τὸ ὁποῖο ὑπάρχει ἐκπεφρασμένη συνοδικὴ καὶ πατερικὴ διδασκαλία. **Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ καὶ ὀρθία στάση προσευχῆς εἶναι συνώνυμα, καὶ χρέος μας εἶναι νὰ βοηθήσουμε τὸν λαὸ νὰ συλλάβει τὸ νόημα τοῦ ὑπερόχου αὐτοῦ συμβολισμοῦ, ὄχι ἐπισείοντας τὴν ἀπαγόρευση τῶν κανόνων, ἀλλὰ ἀναλύοντας τὸ πνεῦμα πού ἐκφράζεται μὲ τοὺς λατρευτικούς τύπους, ὅπως διατυπώνεται ἀπὸ πατέρες καὶ κανόνες καὶ τὰ ἀρχαῖα ἔθνη τῆς Ἐκκλησίας. **Δέν** γνωρίζω νὰ ὑπάρχει ἄλλος λειτουργικὸς συμβολισμὸς, πού νὰ ἔχει παρόμοια κατοχύρωση. **Στὴν** ὀρθόδοξη παράσταση τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου μόνο ὁ Ἄδάμ καὶ ἡ Εὐὰ εἰκονίζονται γονατιστοί, πού ὅμως τοὺς σηκώνει ὀρθίους τὸ κρατιῶ χέρι τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ γιὰ νὰ μετάσχουν στὴ χαρὰ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως.**

• **Στὸ** σημεῖο ὅμως αὐτὸ παρεμβάλλεται ἡ ἐνσταση ὅτι ἡ κλίση τῶν γονάτων κατὰ τὸν καθαγιασμό τῶν τιμίων δώρων κατὰ τὴν Κυριακὴ καὶ τὴν περίοδο τῆς Πεντηκοστῆς δὲν γίνεται πρὸς δήλωση μετανοίας ἢ πένθους, ἀλλὰ χάριν εὐλαβείας πρὸς τὸ υπέρτατο μυστήριον, πού τελεσιουργεῖται κατὰ τὴν στιγμή αὐτή, καὶ τιμῆς πρὸς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, πού καταπέμπεται καὶ ἐπιφοιτᾷ «ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ προκειμένα δῶρα». **Ὅτι** γίνεται ὄχι ὡς δέηση, ἀλλὰ «χάριν ἀσπασμοῦ». Αὐτὸ θὰ ἐξετασθεῖ στὴ συνέχεια μαζί μὲ τὸ δεύτερον σκέλος τοῦ ἐρωτήματος.

2. **Ἡ** στάση τῶν πιστῶν στή θεία λατρεία καθορίζεται ἀπό συγκεκριμένη παραδοσιακή δεοντολογία, πού ἐκφράζεται μέ στάσεις καί κινήσεις ἀνάλογες μέ τήν σπουδαιότητα τῶν ἐπί μέρους καιρῶν τῆς προσευχῆς. **Ἐνῶ** δηλαδή στήν ιδιωτική μας προσεινή ἐλεύθερα καί ἐν πολλοῖς ἀπρογραμματίστα προσευχόμεστε ἢ παίρνομε στάσεις προσευχῆς κατὰ τίς προτιμήσεις καί κατὰ τήν προαίρεση ἢ τίς δυνατότητές μας, στήν κοινή λατρευτική μας ἐκδήλωση καί οἱ λόγοι καί οἱ στάσεις ὑπόκεινται σέ κανόνες πού ἐξασφαλίζουν τόν συντονισμό στίς λατρευτικές συνάξεις. **Ἄλλως** δέν εἶναι νοητή ἡ ἀπό κοινοῦ προσευχή. **Ἡ** δεοντολογία αὐτή καθορίζεται ἀπό τά εἰδικά παραγγέλματα τοῦ διακόνου, πού ἀσκεῖ στή σύναξη ἔργο τελετάρχου καί ὡς πρὸς τόν ἱερέα καί ὡς πρὸς τόν λαό («Ὁρθοί», «Τάς κεφαλάς... κλίνωμεν», «Κλίναντες τά γόνατα...», «...ἀνάστησον...», «...προέλθωμεν...», «...προσέλθετε...» κ.λπ.). **Ὅσο** γιά τήν προσωπική μας εὐλάβεια καί τίς ἀτομικές μας προτιμήσεις, αὐτές ὑποτάσσονται στό κοινό τυπικό καί συντονίζονται μέ τήν στάση καί τόν τρόπο τῆς προσευχῆς τῆς κοινότητος. **Σ'** αὐτό δέ συνίσταται ἡ εὐλάβειά μας, στό νά ὑπακούσουμε στό θέλημα τῆς Ἐκκλησίας, κι ὄχι στή δική μας ἀυθαίρετη προαίρεση. **Ἄλλως** ἡ νομιζομένη εὐλάβειά μας εἶναι ἀνευλάβεια καί ἐγωϊστική πράξη. **Ἔργο** δέ τῶν διδασκάλων εἶναι νά βοηθήσουν τοὺς πιστοὺς νά ἐνταχθοῦν ὀρθά στήν λατρεύουσα ἐκκλησία κι ὄχι νά αὐτονομηθοῦν, ἀφοῦ ἐννοεῖται, πρῶτα τό προσπαθήσουν καί τό ἐπιτύχουν οἱ ἴδιοι γιά τόν ἑαυτό τους.

• **Ποιά** εἶναι ἡ στάση τώρα τῶν πιστῶν κατὰ τόν καθαγιασμό τῶν τιμίων δώρων; **Κατά** τά ἀνωτέρω, αὐτή πού ὀρίζει μέ τά παραγγέλματά του ὁ διάκονος. **Στή** βυζαντινὴ μας παράδοση αὐτά εἶναι τό «Στῶμεν καλῶς, στῶμεν μετὰ φόβου...», δηλαδή ἡ ὀρθία εὐλαβῆς στάση. **Στή** λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου το παραγγέλημα διατυπώνεται ἀναλυτικώτερα: «Στῶμεν καλῶς, στῶμεν εὐλαβῶς, στῶμεν μετὰ φόβου Θεοῦ καί κατανύξεως...». **Στήν** Ἀλεξανδρινὴ λειτουργία τοῦ ἁγίου Μάρκου παρεμβαίνει ὁ διάκονος δίνοντας τό παράγγελμα στους καθημένους νά σταθοῦν ὀρθοί: «Οἱ καθημενοὶ ἀνάστητε». **Εἶναι** ἀκριβῶς ἡ στάση πού βλέπομε νά εἰκονίζονται οἱ λειτουργοῦντες ἱεράρχες στήν ἀψίδα τοῦ ἱεροῦ βήματος, ὅπως καί σέ φορητές εἰκόνες, τοιχογραφίες ἢ μικρογραφίες χειρογράφων, ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ

ιερός Χρυσόστομος, ὁ ἅγιος Νικόλαος, ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ μέγας κ.λπ. Ἐξ ἄλλου αὐτός ὁ ἀναστάσιμος καὶ πασχάλιος χαρακτήρας τῆς θείας λειτουργίας ὑπαγορεύει τὴν στάση αὐτῆ, τὴν ὀρθία στάση πού εἰκονίζει τὴν ἀνάσταση καὶ τὴν ἀπό τῆς δουλείας ἐλευθερία. Ἡ θεία λειτουργία ὁποιαδήποτε ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος καὶ ἂν τελεῖται εἶναι τὸ Πάσχα τῆς Ἐκκλησίας, ἡ μνήμη τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ νικητοῦ τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ἄδου, πού ἐγένετο νεκρός καὶ ἔζησε καὶ τώρα εἶναι ζῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων (Ἀποκ. β' 8). Γι' αὐτό καὶ δέν τελεῖται, δέν «χωρεῖ» ἡ τέλεσή της, κατὰ τίς πένθιμες ἡμέρες τῆς κατανύξεως τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Εἶναι κάτι τὸ ἀσυμβίβαστο.

• Προβάλλεται βέβαια τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἡ γονυκλισία κατὰ τὸν καθαγιασμό δέν ἔχει χαρακτήρα δεήσεως καὶ πένθους, ἀλλὰ εὐλαβείας πρὸς τὸ μυστήριο, ὅτι δηλαδή γίνεται «χάριν ἀσπασμοῦ». Ὁ πολυπαθὴς αὐτὸς ὅρος προέρχεται ἀπὸ ἕναν ἀμφιβαλλόμενο κανόνα πού ἀποδίδεται στὸν ἅγιο Νικηφόρο τὸν Ὁμολογητὴ († 829). Τὸ ἀρκετὰ ταραγμένο ἀπὸ ἀπόψεως χειρογράφου παραδόσεως κείμενο ἐπιτρέπει ἢ μᾶλλον ἐπιβάλλει («χρή» - «πρέπει») τὴν κλίση τῶν γονάτων κατὰ Κυριακὴ καὶ σ' ὅλη τὴν Πεντηκοστή, ὄχι ὅμως νὰ γίνονται καὶ οἱ ἐξ ἔθους γονυκλισίες κατὰ τίς ἡμέρες αὐτές. Ὁ κανὼν αὐτὸς δέν μπορεῖ νὰ νοηθεῖ ἄσχετα πρὸς τοὺς δύο συνοδικούς κανόνες, πού μνημονεύσαμε, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ὅλη σχετικὴ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι γνήσιος ὁ κανὼν αὐτὸς, δέν εἶναι νοητὸ νὰ ἀντιλέγει ὁ ἕνας πατὴρ - συντάκτης τοῦ κανόνος αὐτοῦ πρὸς τοὺς κανόνες τῶν 318 πατέρων τῆς Α' Οἰκουμενικῆς καὶ τοὺς 227 ἢ 240 πατέρας τῆς Πενθέκτης. Αὐτὸ δέν ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ λήψη τοῦ ζητουμένου, ἀλλὰ ὀρθὴ ἔνταξη τοῦ κανόνος αὐτοῦ στὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι δέ ἀκριβῶς τὸν ἐρμηνεύει καὶ ὁ ἅγιος Νικόδημος, ὅτι δηλαδή δέν ἀναφέρεται στὴν γονυκλινὴ προσευχή, πού οὕτως ἢ ἄλλως ἀπαγορεύεται ἀπὸ τοὺς ἱερούς κανόνες κατὰ τίς ἀναστάσιμες ἡμέρες, ἀλλὰ σίς μετάνοιες, πού ἐπιτρέπονται μὲν ὅταν γίνονται «χάριν ἀσπασμοῦ», χαιρετισμοῦ δηλαδή ἁγίων εἰκόνων, σεβασμίων προσώπων κ.λπ., ἀπαγορεύονται δέ ὅταν γίνονται εἰς ἔνδειξιν μετανοίας καὶ πένθους, ὅπως αὐτές πού

γίνονται κατά την Μεγάλη Τεσσαρακοστή και κατά τις αναστάσιμες ημέρες.

• **Ἡ** κλίση τῶν γονάτων κατά τόν καθαγιασμό μπορεί νά καλυφθεῖ ἀπό τόν κανόνα αὐτόν, νά θεωρηθεῖ δηλαδή ὅτι γίνεται «χάριν ἀσπασμοῦ»; **Σ**αφῶς ὄχι. **Ἡ** γονυκλισία συνδέεται μέ τά λόγια τῆς εὐχῆς τῆς ἀναφορᾶς, πού μέ τριπλῆ μάλιστα ἐπανάληψη ταντοσήμου λέξεως στή θεία λειτουργία τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου («παρακαλοῦμέν σε καί δεόμεθα καί ἱκετεύομεν» ἢ «σοῦ δεόμεθα καί σέ παρακαλοῦμεν» στή θεία λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου) ἐκφράζουν ἔντονη ἱκεσία. **Ἄ**ν δέ ἐπιμένουμε στό νά χαρακτηρίζουμε τήν γονυκλισία μας κατά τήν ὥρα αὐτή ὡς πηγαία καί ἐπιβαλλομένη ἐκδήλωση εὐλαβείας πρὸς τό ἀληθινά ὕψιστο αὐτό σημεῖο τῆς τελεσιουργίας τοῦ μυστηρίου τῆς θείας εὐχαριστίας, τότε ποιά στάση θά ἔπρεπε νά ἐπινοήσουμε γιά νά ἐκφράσουμε τόν σεβασμό καί τήν εὐλάβειά μας κατά τό ἐξ ἴσου ὕψιστο σημεῖο τῆς προσεγγίσεώς μας πρὸς τό μυστήριον, τήν ὥρα τῆς θείας μεταλήψεως. Καί ὁμως κοινωνοῦμε τοῦ σώματος καί τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου ὄρθοι, δοξάζοντες τόν ἀναστάντα Χριστό, τόν αἴτιον τῆς δικῆς μας ἀναστάσεως.

* * *

ΤΕΛΕΟΥΡΓΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΥΤΑΖΙΑΣ

ΤΕΛΕΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Α' ΕΚΔΟΣΗ 2009

53. Ἡ κλίση τῶν γονάτων.

Η στάση κατά τή θεία Λειτουργία δέν καθορίζεται ἀπό τή δική μας προσωπική εὐλάβεια καί διάθεση, ἀλλά ἀπό τήν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Γενικά, στή θεία Λειτουργία προτιμᾶται ἡ ὀρθία στάση. Εἰδικότερα, κατά τήν περίοδο τοῦ Πάσχα καί κατά τίς Κυριακές ἡ γονυκλισία ἀπαγορεύεται ἤδη ἀπό τόν 20^ο κανόνα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Ι. Φουντούλη, Λειτουργική Α', σ. 237).

• Οἱ χριστιανοί μας συνηθίζουν νά γονατίζουν στό «Τά σά ἐκ τῶν σῶν...» κατά τή θεία Λειτουργία. Ἡ εὐλαβής αὐτή συνήθεια δείχνει τόν σεβασμό ἀπέναντι στό ἱερότατο Μυστήριο κατά τήν πιό φρικτή στιγμή τῆς εὐλογίας τῶν τιμίων Δώρων. Ὅμως ἡ ἱερή αὐτή συνήθεια ἀπαγορεύεται κατά τίς Κυριακές, καί κάθε χριστιανός ὀφείλει αὐτήν τήν ἡμέρα νά μὴ γονατίζει καθόλου, παρά μόνο νά κλίνει τόν αὐχένα ἐλαφρῶς σέ ἔνδειξη ταπείνωσης καί τιμῆς πρός τά Ἅγια.

• Τά ἐπιχειρήματα ἐκείνων πού εἶναι ὑπέρ τῆς γονυκλισίας σχετικά μέ τήν προσκύνηση τοῦ Ἄναστημένου Κυρίου ἀπό τούς μαθητές του καί τή Μαρία τά γνώριζαν οἱ ἅγιοι Πατέρες, ὅταν καθιέρωναν τήν ἀπαγόρευση τῆς γονυκλισίας κατά τίς Κυριακές, κι ὅμως δέν τούς ἐπηρέασαν (Πῶς πρέπει νά στεκόμαστε μέσα στήν Ἐκκλησία, Ἰ. Μητροπόλεως Δημητριάδος, σ. 19-22).

● Συνοπτικά, σχετικά με τό θέμα τῆς κλίσεως ἢ μὴ τῶν γονάτων κατὰ τόν καθαγιασμό τῶν τιμίων Δώρων, ὁ κ. Ἰ. Φουντούλης, καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ., στό Ἱερατικό Συνέδριο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δράμας, τό-νισε τά ἑξῆς:

✦ «Γιά τό θέμα τῆς γονυκλισίας διαβάστε τήν ἀπάντηση στίς ὑπ' ἀριθμ. 547 καί 548 ἐρωτή-σεις στόν “Ἐφημέριο” τῆς 1/11/96, 15/11/96, 1-15/12/96 καί 1-15/1/97. Μέ λίγα λόγια συνο-φίζω ὅτι κακῶς ἐσχάτως καλλιεργήθηκε στόν Λαό μας ἡ στάση τῆς γονυκλινοῦς προσευχῆς κατὰ τήν ὥρα τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν τιμίων Δώρων. Τήν μέν Κυριακή ἀπαγορεύεται ἡ κλίση τῶν γονάτων εἰς δῆλωσιν τῆς ἀναστάσεως. Ἡ προσπάθεια δικαιολογήσεώς της ὡς γονυκλισίας ὄχι χάριν δεήσεως ἀλλά χάριν εὐλαβείας εἶναι ἀνεδαφική. Πρῶτα, γιατί πρόκειται ἀσφαλῶς γιά δέηση (πρβλ. “καί παρακαλοῦμέν σε καί δεόμεθα καί ἱκετεύομεν”) καί ὕστερα, γιατί ἡ εὐλάβειά μας πρέπει νά κινεῖται στά ὄρια πού προδιορίζει ἡ παράδοση, διαφορετικά καταντᾶ ἔπαρση καί ἀνευλάβεια. Ἡ τάξη δέ τῆς λατρείας - ἡ παράδοση δηλαδή - γνωρίζει κατὰ τόν κα-θαγιασμό τήν ὀρθία εὐλαβῆ στάση, πού προσ-διορίζεται ἀπό τά Διακονικά παραγγέλματα “Στῶμεν καλῶς...”, ἢ “ἐστῶτες ὦμεν προσφέ-ρειν...” στή Λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου. Ἡ θεία Λειτουργία εἶναι πασχάλιο, χαρμόσυνο μυ-στήριο.

● Ἡ γονυκλισία εἶναι ἡ στάση μετανόιας, πέν-θους καί κατανύξεως, ἡ στάση τῶν δούλων. Ἡ ὀρθία στάση ἢ στάση τῶν ἐν Χριστῷ ἐλευθέρων, πού εἰκονίζει τήν ἀνάσταση τοῦ Κυρίου καί τή δική μας ἔγερση καί τή στάση στόν εὐλογημένο κόσμον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτό ὄχι

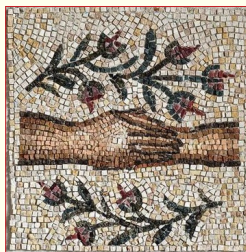
μόνο τήν Κυριακάτικη, ἀλλά τήν κάθε Λειτουργία ἀναφέρουμε σέ ὀρθία στάση. Ἔτσι διδάσκουν οἱ πατέρες καί αὐτό ἀπαιτεῖ ἡ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Μποροῦμε νά ἀνεχθοῦμε τή γονυκλισία εὐλαβῶν ἀνθρώπων, δέν μποροῦμε ὅμως νά διδάσκουμε ὡς ὀρθό ὅ,τι δέν εἶναι σύμφωνο πρός τήν ὀρθόδοξή μας παράδοση, τήν πατερική διδασκαλία καί τήν ἀπ' αἰῶνων τάξη τῆς Ἐκκλησίας, τό νά κλίνουν δηλαδή τά γόνατα κατά τόν καθαγιασμό τῶν τιμίων Δώρων Ἱερεῖς καί Λαός» (Ι. Φουντούλη, Ἡ Θεία Λειτουργία, Τελετουργική θεώρηση, σ. 168-169, Δράμα 1988. Τρύφωνος Π. Τσομπάνη, Ἡ Γονυκλισία, Θεσσαλονίκη 2000, Ἀρχιμ. Νικοδήμου Σκρέττα, Ἡ Θεία Εὐχαριστία καί τά πρόνομα τῆς Κυριακῆς κατά τή διδασκαλία τῶν Κολλυβάδων, ἔκδ. Π. Πουρναῶ, Θεσσαλονίκη 2006, σ. 475-491).

• Τήν ἴδια ἀκριβῶς ἄποψη ἐκφράζει καί ὁ Ἀρχιμανδρίτης Δοσίθεος, καθῶς ἀναφέρει. «Εἰς δέ τὰ σά ἐκ τῶν σῶν» γόνου οὐ κλινόμεν εἴτε ἐν Κυριακῇ εἴτε ἐν ἄλλῃ ἡμέρᾳ. Ὁ Ἱερεὺς παραγγέλλει «στῶμεν καλῶς» καί οὐχί «κλίνατε γόνατα». Τοῦτο ἔχομεν ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως «Ὁσάκις Χριστός θύεται Πάσχα γίνεται», διό καί οὐ κλινόμεν γόνου, οὔτε ὁ Ἱερεὺς οὔτε οἱ πιστοί» (Διάταξις τῆς ἀγρυπνίας, ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Παναγίας Τατάνης, 1993, σ. 85, παράγρ. 145).

• Κλείνοντας τό θέμα ἀναφέρουμε τά ὅσα λέγει ὁ Μητροπολίτης Κοζάνης Διονύσιος στό βιβλίον του «Λόγος Οἰκοδομῆς», σ. 344: «Δέν θέλομε νά ἐπικαλεσθοῦμε ἱερούς κανόνες καί κείμενα τῶν ἱερῶν Πατέρων, πού ὁμιλοῦν ρητά γι' αὐτό τό πρᾶγμα, οὔτε νά στηριχθοῦμε στή μαρτυρία τῆς εἰκονογραφίας, γιατί σέ καμιᾶ τοιχογραφία δέν βλέπομε νά λειτουργοῦν γονατιστοί οἱ ἱερεῖς. Ἀλλά νομίζομε πῶς δέν ἀξίζει νά χανώμαστε

στά τέτοια. Ὡς πρὸς τοὺς λειτουργοὺς ἢ παρά-
δοση εἶναι “ἐπικεκυφότες ποιεῖν τὸν ἱερέα τὴν
θεῖαν μυσταγωγίαν”. Καὶ ὡς πρὸς τὸν Λαὸ γνω-
στά εἶναι τὰ λόγια τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ὅτι
“τὸ ὄρθιον σχῆμα τῆς προσευχῆς προτιμῶντες οἱ
θεσμοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμᾶς ἐξεπαίδευσαν”. Ἄς
προσέχωμεν λοιπὸν σέ ὅ,τι γίνεται ἐκείνη τὴν
ὑπέρτατη στιγμή κι ἄς περιορίζουμε ὅσο πῖο
πολύ μπορούμε τίς κινήσεις μας, πού μᾶλλον
μᾶς ἀπασχολοῦν τό πνεῦμα καί δέν μᾶς ἀφή-
νουν ἀπερίσπαστους νά δεχθοῦμε ἐπάνω μας τή
θεῖα χάρη. Γιατί αὐτό δέεται καί παρακαλεῖ ὁ
Λειτουργός, νά ἔλθῃ τό Ἅγιο Πνεῦμα πρῶτα σέ
ὄλη τή σύναξη κι ὕστερα καί στά προκείμενα
Δῶρα· “ἐλθεῖν τό Πνεῦμά σου τό Ἅγιον ἐφ’
ἡμᾶς, καί ἐπί τὰ προκείμενα Δῶρα ταῦτα”».

* * *

ΙΕΡΑΤΙΚΟΝ

A3

*Έκδοσις

τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

περιέχον

τὰ τῷ ἱερεὶ ἀνήκοντα

ΕΝ ΤΑΙΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΙΣ ΤΟΥ ΝΥΧΘΗΜΕΡΟΥ

*Έκδοσις ΣΤ' 2007

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΤΟΥ ΙΕΡΑΤΙΚΟΥ

8. Ἡ γονυκλισία κατὰ τὴν ὥραν τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν τιμίων δώρων, ὅσον καὶ ἄν φαίνεται εὐλαβῆς, δὲν προβλέπεται ὑπ' οὐδενὸς χειρογράφου ἢ ἐντύπου Ἱερατικοῦ, τὰ ὁποῖα μόνον περὶ «κλίσεως» ἢ «κλίσεως τῆς κεφαλῆς» τοῦ ἱερέως κάμνουν λόγον. Εἰδικῶς δὲ διὰ τὰς Κυριακὰς καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς περίοδον σαφῶς ἀπαγορεύεται ἡ γονυκλισία ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων 20οῦ τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ 90οῦ τῆς ἐν Τρούλλω. Οὐχ ἦττον ὁμοῦς ὁ 10ος κανὼν τοῦ ἁγίου Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ ἐπιτρέπει τὴν «χάριν ἀσπασμοῦ» γονυκλισίαν κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας. Ὁ δὲ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης ἐρμηνεύων τὸν 20ὸν κανόνα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου παρατηρεῖ ἐν ὑποσημείωσει τὰ ἑξῆς: «Σημειῶσαι δὲ ὅτι ὁ παρῶν κανὼν δὲν λέγει διὰ τὰς γονυκλισίας, τὰς παρ' ἡμῶν κοινότερον ὀνομαζομένας μεγάλας μετανοίας, αἵτινες καὶ προσπτώσεις κυρίως ὀνομάζονται, τὰς ὁποίας, ὅταν χάριν ἀσπασμοῦ γίνονται, εἰκότων, θετέον, καὶ μάλιστα τῶν φρικτῶν μυστηρίων, δὲν ἐμποδίζει τόσον ὁ ἰ. κανὼν τοῦ ἁγίου Νικηφόρου, οὔτε ἐν τῇ Κυριακῇ, οὔτε ἐν ὅλῃ τῇ Πεντηκοστῇ, ὅσον τὰ ἱερά ἄσματα λέγοντα ποτὲ μὲν Σοὶ προσπίπτομεν τῷ ἀναστάντι ἐκ τάφου, ποτὲ δὲ Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν Χριστῷ τῷ ἀναστάντι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά» (Πηδάλιον, ἔκδ. Παπαδημητρίου, Ἀθήναι 1998, σελ. 151-152, σημ. 1). Συμφώνως πρὸς τ' ἀνωτέρω ἀπαγορεύεται μὲν ρητῶς ἢ ἐν γονυκλινεῖ στάσει ἀνάγνωσις τῆς εὐχῆς τοῦ καθαγιασμοῦ κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ τὴν Πεντηκοστήν, δὲν ἀπαγορεύεται ὁμοῦς ἢ μετὰ τὸν καθαγιασμὸν διὰ μετανοίας προσκύνησις τοῦ Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Κυρίου.

ΕΙΔΗΣΙΣ

Αἰ τηρηθεῖσαι κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ ἀνὰ χεῖρας Ἱερατικοῦ γενικαὶ ἀρχαὶ ἐκτίθενται εἰς τὰς ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβλίου παρατηρήσεις. **Ἐ**ξηγήσεις διὰ τὰς ἐπενεχθείσας ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς προγενεστέρας ἐκδόσεις μεταβολὰς δίδονται εἰς τὰς ὑποσημειώσεις, ἐκτενέστερα δὲ τινες εἰς τὰς ἐν τῷ τέλει παρατηρήσεις. **Τ**ὰ χρησιμοποιηθέντα βοηθήματα ἀναγράφονται λεπτομερῶς ἐν σελ. 343.

Αἰ παραπομπαὶ εἰς τὸ Ἱερατικὸν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γίνονται κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας (1968).

Τὸ ἰσχύον Τυπικὸν τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας (Βιολάκη) σημειοῦται διὰ τοῦ ΤΜΕ, τὸ δὲ Τυπικὸν τῆς λαύρας τοῦ ἁγίου Σάββα διὰ τοῦ ΤΑΣ.

Ἡ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
Μητροπολίτης Πατρῶν Νικόδημος, Πρόεδρος
Πρωτοπρεσβύτερος Δημήτριος Β. Τζέρος, δρ. Θ.
Γεώργιος Φύλιας, Καθηγητῆς
Ἐπιμελητῆς
Πρωτοπρεσβύτερος Κωνσταντῖνος Παπαγιάννης

Β'. Ἡ Ἀπόλυσις καὶ τὸ Κοντάκιον εἰς τὴν Ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου

ΙΩΑΝΝΟΥ Μ. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ

Β1α

Β'

(110-200)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΙΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑΣ ΑΠΟΡΙΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1975

49 50 51 52 53

124

Ποία εἶναι ἡ ὀρθὴ ἀπόλυσις τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, διότι συγχέονται τὰ πράγματα. Ἄλλα ἀναφέρει τὸ Ἡμερολόγιον ἐκδόσεως Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ ἄλλα τὸ Ἱερατικὸν πάλιν ἐκδόσεως Ἀποστολικῆς Διακονίας.

• Ὅπως εἶναι γνωστό, οἱ δεσποτικὲς ἑορτὲς ἔχουν εἰδικὲς ἀπολύσεις. Πρὸ τῆς συνήθους ἀρχῆς τῆς ἀπολύσεως «Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν...» προτάσσεται φράσις χαρακτηριστικῆ τῆς ἑορτῆς, δηλαδὴ «Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν» γιὰ τὸ Πάσχα καὶ τὶς Κυριακὲς, «Ὁ ἐν σπηλαίῳ γεννηθεὶς καὶ ἐν φάτνῃ ἀνακλιθεὶς διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν» γιὰ τὰ Χριστοῦγεννα, «Ὁ ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ σαρκὶ περιτμηθῆναι καταδεξάμενος διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν» γιὰ τὴν Περιτομὴ κλπ. Αὐτὲς εὐρίσκονται σὲ εἰδικοὺς πίνακες στὰ Εὐχολόγια καὶ στὰ Ἱερατικά, σημειώνονται δὲ ἐνίοτε καὶ στὶς σχετικὲς γενικὲς ἢ εἰδικὲς γιὰ κάθε μία ἑορτὴ διατάξεις τοῦ Τυπικοῦ. Εἰδικὰ δὲν ἔχουν μελετηθῆ γιὰ νὰ ξεύρωμε τὴν ἱστορίαν, τὴν ἐξέλιξιν καὶ τὶς παραλλαγὰς, τὶς ὁποῖες παρουσιάζουν στὴν χειρόγραφο παράδοσιν οἱ ἀπολύσεις αὐτὲς. Ἀπὸ ὅσα ὅμως σποραδικὰ μπορεῖ νὰ ἐρευνηθῆ κανεὶς, φαίνεται ὅτι δὲν ὑπῆρχε σταθερὰ παράδοσις οὔτε ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑορτῶν ποὺ ἔχουν εἰδικὴ ἀπόλυσις οὔτε ὡς πρὸς τὴν μορφήν τῆς κάθε μιᾶς ἀπὸ αὐτὲς. Ἀρχικῶς μάλιστα φαίνεται,

ὅτι οἱ λειτουργοὶ βάσει κάποιας σχετικῆς προφορικῆς παραδόσεως προσήρμοζαν καταλλήλως τὶς ἀπολύσεις τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν, ὅπως χαρακτηριστικὰ σημειώνει ὁ κώδιξ Δ 80 τῆς Μ. Λαύρας «εἰ μὲν δεσποτικὴ ἐστὶν ἑορτὴ (λέγει ὁ ἱερεὺς) κατάλληλον τῇ ἑορτῇ (ἀπόλυσιν)». Ἔτσι ὁμως δημιουργήθηκαν διάφορες παραδόσεις, πού βρίσκομε τὰ ἴχνη των σὲ μεταγενέστερα κυρίως χειρόγραφα, ὅσα δὲν σημειώνουν ἀπλῶς «καὶ ἀπόλυσις» ἢ «καὶ ποιεῖ τελείαν ἀπόλυσιν». Ἄκόμη καὶ στὰ ἔντυπα παρατηρεῖται αὐτὴ ἡ ταλάντευσις. Ὡς παράδειγμα ἀναφέρω τὸ «Ἐρχόμενος ὁ Κύριος πρὸς τὸ ἑκούσιον πάθος» τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, πού λείπει ἀπὸ πολλὰ χειρόγραφα καὶ ἔντυπα, ὡς καὶ τὴν εἰδικὴ ἀπόλυσι τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ «Ὁ τὸν θάνατον πατήσας καὶ τὸν Θωμᾶν πληροφορήσας», πού ἀπαντᾷ στὴν ἑλληνοῖταλικὴ λειτουργικὴ παράδοσι, καὶ τὴν διάφορο μορφή, ὑπὸ τὴν ὁποία φέρονται ἄλλες ἀπολύσεις, ὅπως τῶν Χριστουγέννων («Ὁ ἐκ Παρθένου τεχθεὶς. . .» ἢ «Ὁ ἐν Βηθλεὲμ γεννηθεὶς. . .» ἢ «Ὁ ἐν σπηλαίῳ γεννηθεὶς. . .»), τῶν Θεοφανείων («Ὁ διὰ τὴν ἡμετέραν κάθαρσιν ἐν Ἰορδάνῃ βαπτισθεὶς. . .» ἢ «Ὁ ἐν Ἰορδάνῃ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου. . .»), τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ («Ὁ ὑψωθεὶς ἐν τῷ Σταυρῷ ἑκουσίως. . .» ἢ «Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν. . .») κλπ.

• Ἡ ἀστάθεια αὐτὴ τῆς παραδόσεως εἶναι πιὸ χαρακτηριστικὴ στὴν ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ἡ ἑορτὴ αὐτὴ ὡς θεομητορικὴ δὲν πρέπει νὰ ἔχη εἰδικὴ ἀπόλυσι, ὅπως δὲν ἔχουν καὶ οἱ ἄλλες θεομητορικὲς ἑορτές, τῆς Γεννήσεως, τῶν Εἰσοδίων, τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου κλπ. Ἀλλὰ ὁ Εὐαγγελισμὸς δὲν εἶναι μόνο θεομητορικὴ, ἀλλὰ εἶναι συγχρόνως καὶ δεσποτικὴ ἑορτὴ, γιατί κατ' αὐτὴν δὲν ἐορτάζομε ἀπλῶς ἓνα γεγονός τοῦ βίου τῆς Θεοτόκου, ὅπως στίς ἄλλες, ἀλλὰ πανηγυρίζομε ἓνα σταθμὸ τῆς διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σωτηρίας μας, δηλαδή τὴν ἐκ Παρθένου Μαρίας σάρκωσι Του. Ἀκριβῶς δὲ λόγῳ τοῦ ἰδιάζοντος αὐτοῦ χαρακτῆρός της ἡ ἑορτὴ αὐτὴ ἔχει καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ δεσποτικῆς ἐοριῆς, δηλαδή ἴδιο εἰσοδικὸ («Εὐαγγελίζεσθε ἡμέραν ἕξ ἡμέρας τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν») καὶ ἴδιο ἐφύμνιο στὸ δεῦτερο ἀντίφωνο («Ὁ δι' ἡμᾶς σαρκωθεὶς. . .»), στοιχεῖα τῶν ὁποίων στεροῦνται οἱ θεομητορικὲς ἑορτές. Στὴν

ἰδία ἀκριβῶς περίπτωσι ὑπάγεται καὶ ἡ ἑορτὴ τῆς Ὑπαπαντῆς, ποὺ εἶναι καὶ αὐτὴ θεομητορικὴ συγχρόνως καὶ δεσποτικὴ ἑορτὴ. **Ἄν** θέλαμε νὰ παραστήσωμε τίς δεσποτικὲς καὶ θεομητορικὲς ἑορτὲς μὲ δύο κύκλους, θὰ θέταμε τίς δύο αὐτὲς ἑορτὲς στὰ σημεῖα ποὺ οἱ δύο αὐτοὶ κύκλοι τέμνονται, κατὰ τέτοιο τρόπο ὥστε νὰ ἀνήκουν συγχρόνως καὶ στὸν ἓνα καὶ στὸν ἄλλο ἑορτολογικὸ κύκλο. **Ἐ**χει δὲ ὅλα τὰ γνωρίσματα τῆς δεσποτικῆς ἑορτῆς ἢ ἑορτῆ τῆς Ὑπαπαντῆς, ἥτοι εἰσοδικό, ἐφύμνιο καὶ εἰδικὴ ἀπόλυσι («Ὁ ἐν ἀγκάλαις τοῦ δικαίου Συμεῶν βασταχθῆναι καταδεξάμενος διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν»). Κατ' ἀναλογίαν καὶ ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχη καὶ εἰδικὴ ἀπόλυσι.

• **Σ**τὴν πρᾶξι ὁμοῦ δὲν ἔχει τελείως ἀποκρυσταλλωθῆ οὔτε ἂν ἔχη ἢ ὄχι εἰδικὴ ἀπόλυσι ἢ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, οὔτε ἡ μορφή της. **Ἐ**τσι μέχρι σήμερα ἄλλοι μὲν κάμνουν ἀπόλυσι ἀπλῶς μὲ τὸ «Χριστὸς ὁ ἀληθινός. . .», ἄλλοι προτάσσουν ὡς εἰδικὴ ἀπόλυσι τὸ ἀπλουστερο «Ὁ δι' ἡμᾶς σαρκωθεῖς» κατὰ τὸ ἐφύμνιο τοῦ ἀντιφώνου, ἢ «σαρκωθῆναι καταδεξάμενος» κατὰ τὸν τύπο τῶν ἀπολύσεων τῶν ἄλλων δεσποτικῶν ἑορτῶν, ἢ ἄλλες πολυπλοκώτερες καὶ θεολογικώτερες, ὅπως τὸ «Ὁ εὐδοκία Πατρικῆ καὶ Πνεύματος παναγίου ἐπελεύσει θεία σαρκωθῆναι καταδεξάμενος διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν» ἢ «Ὁ δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου σαρκωθῆναι καταδεξάμενος».

• **Ἐ**γράφη ὅτι «εἶναι γνωστὸν ἀπὸ σύμπασαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν λειτουργικὴν παράδοσιν, ὅτι εἰς οὐδὲν λειτουργικὸν βιβλίον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὑπάρχει κατακεχωρισμένη εἰδικὴ ἀπόλυσις τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ» («Ἡμερολόγιον - Τυπικὸν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἔτους 1967», ἔκδ. Ἀποστ. Διακονίας, σελ. 74). **Αὐ**τὸ δὲν εἶναι ἀκριβές. Εἰδικὴ ἀπόλυσις ὑπὸ τὴν μορφήν «Ὁ δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου σαρκωθῆναι καταδεξάμενος» διατάσσεται ἀπὸ τὸ Ἱερατικὸν ἐκδόσεως τῆς ἰδίας τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἔτους 1962, σελ. 25. **Ἡ** ἰδία ἀπόλυσις ἀναγράφεται καὶ εἰς τὸ «Ἐπιστάσις Συνοδικῆς Ἐπι-

τροπῆς» ἐκδιδόμενο «Ἐκκλησιαστικὸν Ἡμερολόγιον» τῶν ἐτῶν 1956, 1957 καὶ 1958. Ὑπὸ διαφόρους παραλλαγὰς φέρεται ἡ εἰδικὴ αὐτὴ ἀπόλυσις καὶ στὸ «Ἐγκόλιον Ἐκκλησιαστικὸν Ἡμερολόγιον» τοῦ Ἐμμ. Φαρλέκα (π.χ. τοῦ ἔτους 1953) καὶ στὴν «Τάξιν τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν», ποῦ ἐκδίδεται κάθε χρόνο ἀπὸ τὸν Γ. Μπεκατώρο. Ἐξ ἄλλου καὶ τὸ «Τυπικὸν τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας» τοῦ Γ. Βιολάκη γνωρίζει τὴν ὑπαρξὶ εἰδικῆς ἀπολύσεως γιὰ τὴν θεομητορικὴ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὅπως καὶ τῆς Ὑπαπαντῆς, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἀναφέρῃ ρητῶς ποιά εἶναι αὐτὴ («Σημειωτέον δὲ ὅτι μόνον αἱ δύο θεομητορικαὶ ἑορταί, ἡ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ ἡ τῆς Ὑπαπαντῆς, ἔχουσιν ἰδιαιτέρα χαρακτηριστικὰ ἐν τῇ ἀπολύσει, ἅτινα...» κεφ. 16, ἔκδ. Μ. Σαλιβέρου, ἐν Ἀθήναις 1921, σελ. 14). Ἀνακριβὲς ἐπίσης εἶναι τὸ γραφόμενον ὅτι «τὸ πρῶτον ἐδημοσιεύθη τύποις» ἢ εἰδικὴ ἀπόλυσις τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ εἰς τὸ Ἱερατικὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τοῦ ἔτους 1962 (Γ. Μπεκατώρου, «Τάξις... 1965», σελ. 90). Στὴν ἔκδοσι τῶν τριῶν λειτουργιῶν, ποῦ ἐγίνε τὸ 1858 στὴν Κωνσταντινούπολι ἀπὸ τὸν Γ. Πρωτοψαλτίδη «ἀδεία ἐκκλησιαστικῆ» καὶ ποῦ εἶχε «ἀκριβῶς ἐπιθεωρηθῆ καὶ πλουτισθῆ δι' ὑποσημειώσεων περιέργων παρὰ τοῦ παναγιωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντίου τοῦ Α' τοῦ ἀπὸ Σιναίου» καὶ ἐπανεξεδόθη στὰς Ἀθήνας τὸ 1865 καὶ στὴν Κωνσταντινούπολι τὸ 1875, διατάσσεται εἰδικὴ ἀπόλυσις τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ὑπὸ τὴν μορφή «Ὁ δι' ἡμᾶς σαρκωθῆναι καταδεξάμενος διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν» (ἔκδ. Ἀθηνῶν 1865, σελ. 142, Κωνσταντινουπόλεως 1875, σελ. 159).

• Δὲν γνωρίζω ἂν καὶ στὰ χειρόγραφα μαρτυρῆται εἰδικὴ ἀπόλυσις τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Εἰδικὰ δὲν ἔχουν μελετηθῆ οὔτε δημοσιευθῆ τὰ σχετικὰ τμήματά των. Σὲ ὅσα χειρόγραφα μπόρεσα νὰ ἐρευνήσω δὲν ὑπῆρχε ἀπόλυσις γιὰ τὴν ἑορτὴ αὐτὴ. Καὶ τὸ πιθανώτερον εἶναι νὰ μὴν ὑπάρχη καὶ στὰ ἄλλα, γι' αὐτὸ καὶ δὲν βρίσκεται στὶς παλαιᾶς ἐντυπες ἐκδόσεις. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη δὲν μαρτυρῆται ἀπὸ τὴν χειρόγραφο παράδοσι, ὁ διπλὸς χαρακτήρ τῆς ἑορτῆς αὐτῆς καὶ τὸ παράλληλον τῆς ἑορτῆς τῆς Ὑπαπαντῆς θὰ ἐπέβαλλε νὰ εἰσα-

χθῆ κάποια ειδική ἀπόλυσις. Και αὐτὴ πρέπει νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν συντομωτέρα, ἀπλουστέρα καὶ περιεκτικωτέρα. Πρέπει δηλαδὴ νὰ προτιμηθῆ ἢ τὸ «Ὁ δι' ἡμᾶς σαρκωθῆναι καταδεξάμενος», ὡς συντομώτερο, ἢ τὸ «Ὁ δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου σαρκωθῆναι καταδεξάμενος», ὡς πληρέστερο καὶ ὡς στηριζόμενο στὶς ἀπὸ στήθους ἤδη γνωστὲς φράσεις τοῦ ἱεροῦ Συμβόλου. Τὸ «Ὁ εὐδοκία Πατρικῆ. . .» εἶναι ὑπερβολικὰ μακροσκελὲς καὶ ἐξεζητημένο, τὸ δὲ «Ὁ δι' ἡμᾶς σαρκωθῆναι καταδεξάμενος διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν» ἐπαναλαμβάνει μὲ ἄλλα λόγια δύο φορές τὰ ἴδια πράγματα. Τέτοιες συμπληρώσεις ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν καὶ νόμιμες καὶ ἀναγκαῖες εἶναι, δὲν ἔπαυσαν δὲ ἐξ ἀρχῆς νὰ γίνωνται καὶ δὲν θὰ παύσουν οὔτε πρέπει νὰ παύσουν ποτέ, ἐφ' ὅσον ἡ θεία μας λατρεία καὶ ζωντανὴ εἶναι καὶ εὐρίσκεται σὲ διαρκῆ ἐξέλιξι. Τὸ μαρτυρεῖ ἡ χειρόγραφος παράδοσις, ἡ πρόδος ποὺ παρουσιάζεται στας ἐντύπους ἐκδόσεις καὶ στὴν σημερινὴ ἀκόμη πρᾶξι. Ἀρκεῖ οἱ προσθηκὲς καὶ συμπληρώσεις αὐτὲς νὰ μὴ γίνωνται ἀμελέτητα καὶ χωρὶς πρακτικὴ ἀνάγκη. Ἡ ἔλλειψις ἐιδικῆς ἀπολύσεως στὴν ἀκολουθία τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ εἶναι ὀφθαλμοφανὴς καὶ ἡ συμπλήρωσις τῆς ἐπιβεβλημένη.

* * *

ΣΥΓΓΗΜΙΑ ΤΥΠΙΚΟΥ

των ιερών ακολουθιών

του όλου ένιαυτου

καταρτισθέν

ἐπὶ τῆ ἐσέει τῆς τυπικῆς παραδόσεως
τῆς Ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας

ὕπὸ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ

Πρωτοπρεσβυτέρου

B1β

Ἔκδοσις

ἀΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

© Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
Ἰασιῶν 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλ. 210-7272.381, Fax 210-7272.380
e-mail: apostoliki-diakonia@ath.forthnet.gr
http://www.apostoliki-diakonia.gr

Ἔκδοσις Α' 2006

Κ.Α. 99.04.055

ISBN 960-315-554-3

394

Ἐπίλογος: Ὁ δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου σαρκωθῆναι καταδεξάμενος Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν...⁷²¹

721. Ἐγενήθη ζήτημα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἐὰν ἡ ἐορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἔχη εἰδικὴν ἀπόλυσιν. Ἐκτενῶς διαπραγματεύεται τὸ θέμα ὁ καθηγητὴς κ. Ἰ. Φουντούλης (Ἀπαντήσεις τ. 2ος, Θεο/νίκη 1975, σ. 49 κ.έ.), καταλήγει δὲ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ ἡ ἐορτὴ αὕτη ὡς δεσποτικοθεομητορικὴ πρέπει νὰ ἔχη εἰδικὴν ἀπόλυσιν. Πρὸς τὴν γνώμην ταύτην συντασσόμεθα καὶ ἡμεῖς. Ἄλλωστε καὶ τὸ ΤΜΕ, καίτοι ἐν τῇ τυπικῇ διατάξει τῆς ἐορτῆς δὲν ὀρίζει εἰδικὴν ἀπόλυσιν, ἐν τῇ προθεωρίᾳ (§ 16, σ. 14) ἀναφέρει ὅτι «μόνον αἱ δύο θεομητορικαὶ ἐορταί, ἡ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ ἡ τῆς Ὑπαπαντῆς, ἔχουσιν ἴδια χαρακτηριστικὰ ἐν τῇ ἀπολύσει». Διὰ τοῦτο καταχωρίζομεν ἐνταῦθα εἰδικὴν ἀπόλυσιν τῆς ἐορτῆς δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ Ἱερατικῷ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἔτους 1962 (σ. 25), ὡς καὶ ἐν τῷ τῷ ἔτους 2002.

* * *

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Δ. ΚΑΤΖΙΓΚΑ

ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ

ΙΕΡΟΤΕΛΕΣΤΙΚΟΝ

Α'

B1γ

Α' ἔκδοσις 2009

ΕΚΔΟΣΗ

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΟΥ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΓΓΥΡΙΟΥ

ΕΠΑΝΟΜΗ

246

ΑΠΟΛΥΣΕΙΣ

ΤΩΝ

ΔΕΣΠΟΤΙΚΩΝ ΕΟΡΤΩΝ

Εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν.

Ο δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου σαρκωθῆναι καταδεξάμενος Χριστὸς ὁ (ἀληθινὸς) Θεὸς ἡμῶν...

* * *

ΙΕΡΑΤΙΚΟΝ

(Β1δ)

Ἔκδοσις

τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

περιέχον

τὰ τῷ ἱερεὶ ἀνήκοντα

ΕΝ ΤΑΙΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΙΣ ΤΟΥ ΝΥΧΘΗΜΕΡΟΥ,

Ἔκδοσις Θ' 2017

ΑΠΟΛΥΓΕΙΣ ΤΩΝ ΔΕΣΠΟΤΙΚΩΝ ΕΟΡΤΩΝ

λεγόμεναι εἰς πάσας τὰς ἀκολουθίας τοῦ νυκθημέρου καὶ
εἰς τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν μέχρι τῆς ἀποδόσεως ἐκάστης
ἐορτῆς.

33

Εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν*.

Ὁ δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτη-
ρίαν ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου σαρκω-
θῆναι καταδεξάμενος Χριστὸς ὁ ἀληθινός...

9. Εἰς τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα Ἱερατικά δὲν περιλαμβάνεται εἰδικὴ ἀπόλυσις τῆς ἐορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ (εἰμὴ μόνον εἰς τὴν ἐκδοσὶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τοῦ ἔτους 1995), εἶναι ὅμως αὕτη γνωστὴ ἐκ χειρογράφων. Ἡ ἐορτὴ αὕτη καὶ ἡ τῆς Ὑπαπαντῆς ἔχουν ἰδιαιτέρον τινα χαρακτῆρα, οὕσαι δεσποτικαὶ συγχρόνως καὶ θεομητορικαί. Ἐφ' ὅσον δὲ ἡ ἐορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἔχει ἴδιον εισοδικόν, ὡς ἡ τῆς Ὑπαπαντῆς, δικαιούται νὰ ἔχη καὶ ἴδιαν ἀπόλυσιν, ὡς ἐκεῖνη. Τὴν ὑπαρξὶν εἰδικῆς ἀπολύσεως τῆς ἐορτῆς ταύτης ἀναφέρει καὶ τὸ ΤΜΕ (Προθεωρία § 16), χωρὶς ὅμως νὰ παραθέτῃ αὐτὴν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

ΕΙΔΗΣΙΣ

Αἱ τηρηθεῖσαι κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ ἀνά χειρας Ἱερατικοῦ γενικαὶ ἀρχαὶ ἐκτίθενται εἰς τὰς ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβλίου παρατηρήσεις. Ἐξηγήσεις διὰ τὰς ἐπενεχθείσας ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς προγενεστέρας ἐκδόσεις μεταβολὰς δίδονται εἰς τὰς ὑποσημειώσεις, ἐκτενέστεραι δὲ τινες εἰς τὰς ἐν τῷ τέλει παρατηρήσεις. Τὰ χρησιμοποιηθέντα βοηθήματα ἀναγράφονται λεπτομερῶς ἐν σελ. 343.

Αἱ παραπομπαὶ εἰς τὸ Ἱερατικὸν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γίνονται κατὰ τὴν ἐκδοσὶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας (1968).

Τὸ ἰσχύον Τυπικὸν τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας (Βιολάκη) σημειοῦται διὰ τοῦ ΤΜΕ, τὸ δὲ Τυπικὸν τῆς λαύρας τοῦ ἁγίου Σάββα διὰ τοῦ ΤΑΣ.

Η ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Μητροπολίτης Πατρῶν Νικόδημος, Πρόεδρος
Πρωτοπρεσβύτερος Δημήτριος Β. Τζέροπος, δρ. Θ.
Γεώργιος Φίλιας, Καθηγητῆς

Ἐπιμελητῆς

Πρωτοπρεσβύτερος Κωνσταντῖνος Παπαγιάννης

* * *

ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟ ΜΕΓΑ

ΒΙε

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ β'ιδ' - 2014

copyright © εισαγωγικών κειμένων:
Διονύσιος Μπιλάλης Ἀνατολικιώτης
Αύγουστος 2013

ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΑΙ ΑΠΟΛΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΕΣΠΟΤΙΚΩΝ ΕΟΡΤΩΝ

Λεγόμεναι εἰς τὸν Ἑσπερινόν, εἰς τὸν Ὅρθρον,
καὶ εἰς τὴν Λειτουργίαν, κατὰ τάξιν.

Εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν

Ὁ δὲ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν
ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου σαρκωθῆναι
καταδεξάμενος.

* * *

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΤΥΠΙΚΟΥ

των ἱερῶν ἀκολουθιῶν
τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ

καταρτιζθέν
ἐπὶ τῆ ἐσέει τῆς τυπικῆς παραδόσεως
τῆς Ὁρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας
ὑπὸ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ
Πρωτοπρεσβυτέρου

B2a

ἔκδοσις

ἀΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

© Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
Ἰασιῶν 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλ. 210-7272.381, Fax 210-7272.380
e-mail: apostoliki-diakonia@ath.forthnet.gr
http://www.apostoliki-diakonia.gr
Ἐκδοση Α' 2006
Κ.Α. 99.04.055
ISBN 960-315-554-3

ΤΗ ΚΕ' ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Ἄ Εὐαγγελισμὸς τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ
ἀειπαρθένου Μαρίας.

ΜΗΝ ΜΑΡΤΙΟΣ

389 390 391

στ'. Ὡς κοντάκιον τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ θεωρεῖται καὶ ψάλλεται σήμερον τὸ γνωστὸν προοίμιον τοῦ ἀκαθίστου ἕμνου Τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ. Ἀλλὰ τὸ τροπάριον τοῦτο οὔτε τὸ ἀρχαῖον προοίμιον τοῦ ἀκαθίστου εἶναι οὔτε πρὸς τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἔχει σχέσιν τινά. Τὸ μὲν ἀρχαῖον προοίμιον τοῦ ἀκαθίστου καὶ ἐπομένως τὸ καθαυτὸ κοντάκιον τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ εἶναι τὸ τροπάριον Τὸ προσαχθέν μυστικῶς, τὸ ὁποῖον σήμερον ψάλλεται εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἀκαθίστου ὡς ἀπολυτικίον· τὸ δὲ Τῆ ὑπερμάχῳ ἐποικήθη βραδύτερον, ὅταν ὁ ἀκάθιστος ἐψάλλῃ ὡς εὐχαριστήριος ἕμνος διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς βασιλευούσης ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων καὶ εἰς αὐτὴν καὶ μόνον ἀναφέρεται. Τὸ ἄσχετον τοῦ ἕμνου τοῦτου πρὸς τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τὸ ἀκατάλληλον αὐτοῦ διὰ τὴν ἡμέραν ταύτην κείμενὸν παλαιότερον. Ὁ αἰδίμιος Γ. Ρήγας (Ζ.Τ. σ. 101 κ.έ.) ἀναφέρει ὅτι ἐν τῷ ἐν Σιάθῳ κοινοβίῳ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ κατ' ἐπίδρασιν αὐτοῦ καὶ εἰς τὰς ἐνορίας τῆς νήσου ψάλλεται κατὰ παράδοσιν εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τὸ καταπέρω κοντάκιον, ποίημα τοῦ ἐκ τῶν κτιτόρων τῆς μονῆς ἱερομονάχου Γρηγορίου Χατζησταμάτη (τέλη ιη' αἰ.).

Ἦχος πλ. δ'. (Τῆ ὑπερμάχῳ).

Τὸν ὁμοούσιον Πατρὶ καὶ θεῖῳ Πνεύματι
Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀγνή, συνέλαβες
τῆ τοῦ Πνεύματος ἐλεύσει τοῦ παναγίου
εἰς ἀνάπλασιν βροτείου γένους, ἀχραντε,
ἀρχαγγέλου σοι φωνὴν κοσμοχαρμόσυνον
ἐκβοήσαντος· Χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε.

Τὸ κοντάκιον τοῦτο περιελήφθη καὶ εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔκδοσιν τῶν Μηναιῶν τοῦ 1843, ὀρίζεται δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ΤΞ (σ. 243). Μολονότι τὸ ποίημα τοῦτο δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητον, φρονοῦμεν ὅτι ὀρθότερον εἶναι νὰ ἐπαινεισαχθῆ εἰς χρῆσιν τὸ ἀρχαῖον προοίμιον τοῦ ἀκαθίστου Τὸ προσαχθέν, τὸ ὁποῖον καὶ ὠρίσαμεν τόσον ἐν τῷ Ὁρθῳ, ὅσον καὶ ἐν τῇ Λειτουργίᾳ. Τὸ Τῆ ὑπερμάχῳ δέον νὰ περιορισθῆ εἰς τοὺς Χαριτισμοὺς καὶ εἰς τὰς Λειτουργίας τῶν Κυριακῶν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς. Οὐχ ἤττον ὁμως ἀρμόζει νὰ ψάλλεται καὶ εἰς τὴν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς παλιγγενεσίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους τελουμένην τῇ κε' Μαρτίου δοξολογίαν καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην παρομοίαν εὐχαριστήριον τελετήν.

* * *

ΙΕΡΑΤΙΚΟΝ

περιέχον

τὰ τῶ ἱερῆ ἀντίκοντα

ΕΝ ΤΑΙΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΙΣ ΤΟΥ ΝΥΧΘΗΜΕΡΟΥ,

B2β

Ἔκδοσις
τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἔκδοσις Θ' 2017

346 347

11. Τὰ μετὰ τὴν εἴσοδον ψαλλόμενα ἀπολυτίκια ἐπισφραγίζονται, ὡς γνωστόν, δι' ἑνὸς κοντάκιου. Τὸ ψαλλόμενον ἐκάστοτε κοντάκιον ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ ΤΜΕ, βάσει δὲ αὐτοῦ περιελήφθησαν ἐν τῷ παρόντι (ὡς καὶ ἐν τῷ Μικρῷ Ἱερατικῷ καὶ τῷ Ἱερατικῷ τοῦ 1995) τὰ ἀναγκαῖα κοντάκια. Ἔχομεν ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἑξῆς.

ββ) Διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τόσον τὸ ΤΜΕ, ὅσον καὶ τὸ Ὁρολόγιον καὶ τὸ Μηναιὸν ὀρίζουν ὡς κοντάκιον ἐν τῷ Ὁρθρῷ καὶ τῇ θ. Λειτουργίᾳ τὸ «Τῆ ὑπερμάχῳ...». Ἀλλὰ τὸ τροπάριον τοῦτο οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἐποιήθη δὲ ὡς εὐχαριστήριος ὕμνος πρὸς τὴν Θεοτόκον διὰ τὴν διάσωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκ τῆς πολιορκίας τῶν Ἀβάρων (626 μ.Χ.). Ὁ μακαριστὸς Γεώργιος Ρήγας παραθέτει κοντάκιον ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Γρηγορίου Χατζησταμάτη καὶ ψαλλόμενον ἐν Σκιάθῳ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ (Γ. Ρήγα, Ζητήματα Τυπικοῦ, σ. 101). Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ ἀναζητήσωμεν νέον κοντάκιον διὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην. Πρὸς τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ συνδέεται στενότατα ὁ Ἀκάθιστος ὕμνος, τοῦ ὁποίου ὁ α' οἶκος ἀναγινώσκεται ἐν τῷ Ὁρθρῷ τῆς ἑορτῆς μετὰ τὴν σ' ᾠδὴν· προοίμιον δὲ ἀρχαῖον τοῦ ὕμνου τούτου (ἐκτοπισθὲν βραδύτερον ὑπὸ τοῦ «Τῆ ὑπερμάχῳ») εἶναι τὸ «Τὸ προσταχθὲν μυστικῶς...». Τοῦτο πρέπει κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην νὰ λέγεται τόσον μετὰ τὴν σ' ᾠδὴν, ὅσον καὶ ἐν τῇ θ. Λειτουργίᾳ, τὸ δὲ «Τῆ ὑπερμάχῳ...» νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἑορτῇ ψαλλομένην Δοξολογίαν, εἰς τὰς Κυριακὰς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς καὶ εἰς τὰς ἀκολουθίας τῶν Χαιρετισμῶν.

* * *

Παράρτημα

Κανόνες Δεοντολογίας διὰ τὴν Δημοσίαν Χρῆσιν τοῦ Διαδικτύου ὑπὸ τῶν Κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γνησίων Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν*

Εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν κυριαρχοῦν αἱ **Τεχνολογίαι τῆς Πληροφορίας καὶ τῆς Ἑπικοινωνίας (Τ.Π.Ε.)**, ἡ χρῆσις τοῦ Διαδικτύου ὑπὸ τῶν Κληρικῶν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποβῇ λίαν χρήσιμον ποιμαντικὸν ἐργαλεῖον.

Τοῦτο ὅμως ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ Ἡλεκτρονικοῦ Ἄμβωνος θὰ εἶναι λελογισμένη καὶ προσεκτικὴ, ὅπως καὶ τοῦ πραγματικοῦ Ἄμβωνος.

Ὅθεν, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γνησίων Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν ἀπεφάσισεν, ὅπως καθορίσῃ τοὺς **Κανόνας Δεοντολογίας** διὰ τὴν Δημοσίαν Χρῆσιν τοῦ Διαδικτύου ὑπὸ τῶν Κληρικῶν.

Ὡς Δημοσίαν Χρῆσιν τοῦ Διαδικτύου ὀρίζομεν κάθε χρῆσιν τῶν **Τ.Π.Ε.** κατὰ τρόπον, ὥστε ἡ πληροφορία νὰ γνωστοποιῆται εἰς πλείονας τῶν δέκα (10) ἀποδέκτας.

Ὡς ἐκ τούτου, εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ἐμπίπτουν, οἱ διατηρούμενοι ὑπὸ τῶν ἡμετέρων Κληρικῶν ιστότοποι, ιστολόγια, σελίδες εἰς κόμβους κοινωνικῆς δικτυώσεως, ἀποστολαὶ ἠλεκτρονικῶν μηνυμάτων εἰς πολλαπλοῦς (πλείονας τῶν δέκα) ἀποδέκτας, κ.λπ..

* * *

Κατὰ τὰς ἠλεκτρονικάς τῶν δημοσιεύσεις οἱ Κληρικοί:

1. Δὲν ἐπιτρέπεται κατ' οὐδένα τρόπον νὰ χρησιμοποιοῦν ἀπρεπεῖς ἢ χυδαίας ἐκφράσεις.

2. Ὅμοίως οὐδόλως ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις αἰσχροῦν ὑπονοουμένων, ἐκφράσεις εὐαρεσκείας εἰς δημοσιεύσεις τρίτων κειμένων, φωτογραφιῶν ἢ βιντεοταινιῶν αἰσχροῦ περιεχομένου.

3. Δὲν ἐπιτρέπεται ὡσαύτως νὰ ἀναμιγνύωνται εἰς πολιτικά ζητήματα, λαμβάνοντες θέσιν δημοσίως ὑπὲρ ἢ κατὰ πολιτικῶν προσώπων.

● Δύνανται ὁμως νὰ σχολιάζουν συγκεκριμένας πράξεις ἢ λόγους τῶν πολιτικῶν αὐτῶν ἐξ ἀπόψεως ἐκκλησιαστικῆς.

● Τοῦτο δέον ὅπως γίνεται μὲ ἰδικά τῶν ἐπαρκῆ καὶ τεκμηριωμένα θεολογικῶς ἀρθρογραφήματα καὶ ὄχι μὲ ἀναδημοσιεύσεις πολιτικῶν ἀπόψεων ἄλλων, ἢ σχολιασμὸν τοιούτων ἀρθρῶν εἰς ἄλλας ἰστοσελίδας.

* * *

Ἄπαντες οἱ Κληρικοὶ ὀφείλουν νὰ ἔχουν πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι ἐκλήθησαν νὰ δίδουν ἐν παντὶ τὴν καλὴν μαρτυρίαν καὶ νὰ ἀποτελοῦν ὑπόδειγμα διὰ τοὺς λαϊκοὺς.

Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐνεργοῦν ἀναλόγως τῆς κλήσεώς των, χρησιμοποιοῦντες τὸ Διαδίκτυον κυρίως διὰ τὴν Διακονίαν τῆς Καλῆς Μαρτυρίας καὶ Ὁμολογίας.

Ὅσοι ἐκ τῶν Κληρικῶν ἀθετοῦν τοὺς ἀνωτέρω **Κανόνας**, πρῶτον θὰ ἐπιβάλλεται εἰς τούτους ἀποχὴ ἀπὸ τὴν χρῆσιν τῶν διαδικτυακῶν μέσων, ὅσοι δὲ ἐπιμένουν θὰ ὑπόκεινται εἰς *κανονικὰ ἐπιτίμια*.

Ἡ περαιτέρω λεπτομερεστέρη διασάφησις τῶν προηγουμένων ἐναπόκειται εἰς τοὺς ἐπιχωρίους Ἀρχιερεῖς.

(*) βλ. <https://www.ecclesiagoc.gr/>

